

Cap a un nou Congrés de Cultura Catalana?

**JOAN MIRALLES
PLANTALAMOR**

Montuïri, Mallorca, 1976
President de l'Obra Cultural Balear

Quaranta-cinc anys després del primer, diferents veus de l'entramat cultural, institucional i acadèmic del país reflexionen sobre la necessitat de reeditar una iniciativa similar al Congrés de Cultura Catalana. Valorem amb ells si es donen les condicions per plantejar una mobilització i un procés de reflexió com el dels anys setanta.

Per **Xavier Puig i Sedano** / @xavierps7

Amb el franquisme esgotant els darrers alés, el Congrés de Cultura Catalana va ser un pilar clau per pensar la construcció democràtica i revifar la cultura i la llengua als Països Catalans. Entre 1975 i 1977 la mobilització popular s'estengué arreu del país amb l'objectiu de posar les bases per les quals la cultura catalana, entesa en un sentit ampli, s'havia de regir els anys següents.

Tot un revulsiu que implicà més de dotze mil congressistes i tres mil persones participant en els diferents àmbits de treball, amb un abast ideològic i territorial transversal. Una empremta que marcaria futures iniciatives socials, culturals i institucionals del país en uns anys en què tot estava per fer.

Quaranta-cinc anys després, la situació no és per res comparable a la d'aquell moment. No obstant això, la transformació de la realitat social del país, així com de la conjuntura global i els reptes que aquesta planteja per a la llengua i la cultura catalana, fan pertinent preguntar-se si convindria cercar un nou espai de trobada i reflexió plural sobre el qual edificar el país de demà. Davant l'actual context, però, també és de rebut considerar si es donen les condicions perquè emergi una mobilització popular de les dimensions i la legitimitat del Congrés de Cultura Catalana (CCC) de la Transició.

És això el que valoren una quinzena de veus d'arreu dels territoris de parla catalana consultats per EL TEMPS amb la voluntat d'obrir el debat.

El nou president de l'entitat referent de la cultura catalana a les illes Balears, Joan Miralles, exposa que valora "molt positivament" l'acció del CCC, que "encara avui és un referent". Malgrat això, creu cert "que és necessari repensar-ho tot plegat". Dubta sobre si és convenient o no, però exposa que, "com a mínim, seria molt interessant plantejar-se l'oportunitat", i assenyala, que en tot cas, no sap "si ha de ser en el mateix format". Veu clar que "hi ha reptes als quals fer front" i que la resposta passa per "la unió de forces de les entitats de la societat civil dels territoris de parla catalana".

La clau de tot plegat la veu en la preparació: "perquè un congrés sigui viable, s'ha de preparar en temps i ha de partir d'unes bases sòlides. S'hauria d'evitar fer-ho a correuita per evitar possibles comparacions, que no trobem una mala còpia del que es va fer als setanta". Denota, d'altra banda, que la capacitat de fer accions de gran impacte és limitada i que, per tant, caldrà decidir si el CCC és la més convenient o és millor una altra acció que impliqui repensar el país. Amb tot, pensa que "seria bo un revulsiu similar per despertar la consciència cultural, lingüística i de país".

FUNDACIÓ CONGRÉS DE CULTURA CATALANA

SÍLVIA RIVA

Andorra la Vella, 1979
Ministra de Cultura d'Andorra

Això, pensa, pot “fomentar aquest ànim de reflexió sobre les polítiques culturals dels propers anys”. Per tant, constata la voluntat de l’executiu andorrà de “promoure i sacsejar el debat cultural”.

Des del Govern d’Andorra, Sílvia Riva exposa que si “mai es plantegés aquesta iniciativa en el marc de la relació de veïnatge que tenim, pensem que qualsevol àmbit que permeti la reflexió i polítiques d’aplicació de noves accions i la reinvençió de les línies de treball pot ser una bona iniciativa”.

A més a més, destaca que a Andorra han “engegat un procés de reflexió i hem activat un pla estratègic com és l’elaboració d’un llibre blanc de la cultura que ha propiciat aquest debat”.

VICENT FLOR

València, 1971
Director de la Institució Alfons el Magnànim

El sociòleg valencià Vicent Flor opina que el CCC fou fruit d’unes “condicions excepcionals, quan hi havia voluntat de fer pública una cultura que havia estat proscria”, i que “avui es donen circumstàncies diferents”. Tanmateix, assenya-

la que “tot el que siga contribuir que els territoris de parla catalana ens reconeguem i entenguem que tenim moltes coses en comú és positiu”, com ho és “qualsevol iniciativa que vaja en la direcció de donar suport a aquesta cultura i llengua minoritzada”.

Pensa, però, que obrir un procés transversal i d’abast nacional com el CCC “no és fàcil, però que no ho siga no vol dir que no s’haja de fer o intentar”. Com a exemples de les dificultats, assenyala el fet que la Generalitat Valenciana no estigui dins l’Institut Ramon Llull o que no s’hagi efectuat la reciprocitat entre les televisions dels tres territoris de l’Estat espanyol de parla catalana. “El CCC va tindre una transversalitat que avui tampoc s’aconseguiria al Principat. L’escola en català i la immersió era una qüestió transversal amb la qual no sé si avui determinats partits que hi estaven clarament identificats ara ho estarien”, remarca. Per tant, esgrimeix que, per aconseguir-ho, cal “tindre en compte que els territoris de llengua catalana són diversos, i que als nostres espais hi ha →

→ centres i perifèries”, i demana “un esforç per entendre la pluralitat”. Una pluralitat que exigeix “construir un espai comunicatiu comú i real del qual estem molt lluny”. Pensa, però, que “potser un CCC ajudaria a construir-ho”.

MARIONA LLADONOSA

Lleida, 1984

Polítologa de la Universitat de Lleida

Lladonosa és autora, conjuntament amb Manuel Lladonosa, del llibre *Una nova cultura per al poble: El congrés de cultura catalana i la modernització de la catalanitat (1975-1977)* (Enciclopèdia Catalana, 2021). Davant la qüestió de reeditar el CCC, demana assumir que el primer “va ser fruit d’un moment molt concret”

i que avui “les condicions objectives no són les mateixes ni es preveu que ho siguin. A més, l’impacte que ha tingut la covid sobre les diferents formes organitzatives encara ho fa més complex”. És a dir, que “un Congrés de les mateixes característiques és difícilment reproducible”. Ara bé, a parer seu, això no està renyit amb el fet que “el catalanisme, en sentit ampli, necessita un espai per pensar en un projecte sobre el moment present i futur i sobre quines han de ser les línies a seguir i els espais de treball”. Veu, doncs, que “la necessitat sí que hi és”, perquè som en un context de “cert desconcert col·lectiu, i un nou congrés pot aportar reflexió i estratègia”, però diu no tenir clar si cal “de manera immediata o en un context en què l’ànim col·lectiu acompanyi de manera més clara el moment”.

Aquesta politòloga pensa que cal buscar vectors de connexió i que entitats com Òmnium Cultural tenen “la potència d’encapçalar la proposta que després caldria estendre a tota mena de moviments del territori”. Assenyala, també, que durant la Transició l’antifranquisme actuava com a “aglutinador”, i que avui caldria buscar “quin és l’element unita-

ri” en un context en què el catalanisme “està més polaritzat”.

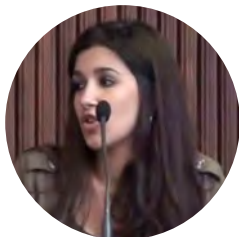
ERIC FORCADA

Perpinyà, 1975

Impulsor de la revista *Mirmanda*

Especialista en l’art del segle XX a la Catalunya del Nord, Forcada pensa que abans d’impulsar res nou, cal “veure si va ser útil i si ens hem de preocupar per definir què és la cultura catalana”. A parer seu, el que va passar als setanta va servir per construir “eines que han creat una cultura de la Catalunya que vol ser catalana, però que no es correspon a la cultura catalana”. Es planteja que, si es fa un nou CCC, potser vindrien “representants de les institucions de Catalunya o del Govern de Catalunya a explicar-nos el seu treball, però al seu cap hi ha una confusió. Seguirem fent cultura de Catalunya fent-la passar per cultura catalana”.

Pensa que potser caldria veure si el CCC va ser útil als altres territoris de parla catalana, perquè “a casa nostra estem on érem el 1975, amb una cultura militant que intenta existir”. Actualment, pensa que cal que “hi hagi un debat pre-constitucional català”. En tot cas, davant qualsevol iniciativa d’aquesta mena, “hi seria favorable si no hi hagués cap representant de les institucions de la Generalitat de Catalunya, perquè vindran a fer el que han fet els últims cinquanta anys, que és molt limitatiu i etnocèntric”. Per tant, tindria sentit si és “quelcom popular, en el sentit col·lectiu, d’actors culturals, perquè seria interessant i és el lloc on viu la cultura catalana de debò”.

LAURA PERIS

Meliana, 1992

Historiadora i participant en el simposi internacional dedicat a Joan Fuster

La resposta d'aquesta historiadora valenciana és contundent: "És d'obligació moral o de certa responsabilitat cívica que ens actualitzem en aquest sentit. Han passat dècades des del CCC i no han estat dècades tranquil·les". Davant la "reformulació del paradigma", veu important "que ens tornem a seure a pensar". Apunta, però, que "no ha de ser una qüestió que vingui de les altes esferes, sinó reflexionada per la militància de base". Adverteix que és complicat, perquè, "a hores d'ara, els Països Catalans com a territori d'acció transversal entre diferents organismes no existeixen com a tal, més enllà d'organitzacions conscienciades que fan una tasca enorme"; i demana que "primer hauríem de fer la reflexió i dir que necessitem la unió per ser més forts i després ja serà moment de seure per veure si podem organitzar alguna cosa".

Sobre el possible rol de l'entorn de la coalició valencianista Compromís, creu que "cadascú des del seu bastió ideològic, tots formem part i ens acollim a aquesta cultura catalana que ens uneix i no crec que supose cap problema. De fet, podem eixir reforçats". Ara bé, considera que no es pot fingir "que no és un tema polèmic i un argument fàcil de la dreta valenciana que en any electoral podria ser una qüestió delicada. No hem de negar la realitat del país en què vivim".

Finalment, pensa que el lideratge hauria de ser "d'Acció Cultural del País

Valencià, que ha estat el nexa d'unió dels Països Catalans, com a mínim des de la perspectiva cultural", i remarca que qui ha treballat per construir el país sencer "ha sigut sobretot la gent del País Valencià, i de Mallorca i Menorca en segon lloc. Després de Catalunya, però seria una ingenuïtat no reconèixer d'on ve aquest lideratge".

JORDI MARTÍ GRAU

Barcelona, 1965

Regidor de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat de l'Ajuntament de Barcelona

Escollit per Ada Colau per ocupar la cartera de Cultura a la capital catalana, Jordi Martí pensa que la primera condició per reeditar un CCC és que hi hagi "acord o consens sobre la seva necessitat entre tots els agents públics, civils, associatius i culturals". Si no és així, ho creu impossible, perquè ha de ser "un espai de trobada i no de confrontació". Acota que, "com que se'n parla poc, del tema, costa saber si seria el moment per plantejar una iniciativa d'aquesta mena". Ara bé, creu que hi ha elements que ho "aconsellarien", com les "transformacions de la globalització i la revolució tecnològica", que demanen "actualitzar les polítiques públiques i les actuacions per mantenir, sostenir i ampliar la cultura catalana i el seu espai cultural" en un futur.

A la vegada, indica que un procés d'aquesta mena podria ser positiu "després de l'atzucac polític que hem viscut amb el procés a Catalunya", i que "una reflexió que ampliés fronteres a tot l'es-

pai cultural català seria molt convenient". Aposta, també, perquè, si es fa, sigui "el més obert i transversal possible, que sigui una cosa de tothom que viu als territoris de parla catalana". Conclou que, tot i no tenir clar si és el moment, té la sensació "que és més avui que fa uns anys, però no sé si encara està tot prou madur".

IOLANDA BATALLÉ

Barcelona, 1971

Espectora, editora i directora d'ONA Pau Clarís

L'exdirectora de l'Institut Ramon Llull, Iolanda Batallé, pensa que "sempre és un bon moment per seure i reflexionar". Assenyala que no s'ha fet un nou Congrés perquè "es va començar a fer feina des de les institucions democràtiques", però pensa que, cinquanta anys després, seria un bon moment per "passar comptes" i "establir noves prioritats". Ho veu propici en un moment com l'actual, perquè "vivim una crisi de la lògica autonomista iniciada a finals dels setanta i cal crear nous marcs mentals". El pas d'impulsar creu que li pertoca a "qui tingui prou empremta per fer-ho": "només cal que un grapat de persones s'hi posin de veritat, i estic segura que en trobaran milers que els donin suport". Amb tot, caldria fer-ho "des de qualsevol lloc que no sigui una institució pública, que no depengui del finançament ni municipal ni autonòmic", perquè "una de les feines que caldrà fer és preguntar-se si els diners gastats en cultura creen cultura o només generen gestió cultural".

→ **MARIA MARGALIDA PERELLO**

Maria de la Salut, Mallorca, 1996
Historiadora i investigadora

FANNY TUR

Sant Miquel de Balansat, Eivissa, 1971
Directora de l'Arxiu Històric d'Eivissa i Formentera

ANNA OLIVER

Carcaixent, Ribera Alta, 1972
Presidenta d'Acció Cultural del País Valencià

Doctoranda en Història Moderna per la Universitat de les Illes Balears i autora d'estudis sobre la Germania mallorquina, Maria Margalida Perello assenyala que tot i que “el context no és el mateix i no estem en un moment de preautonomia”, un nou CCC sí que podria “ser un impuls per unir més els contactes entre els tres governs autonòmics”. Si encara pogués anar a més, “podria ser genial, però reforçar els contactes ja ho seria”. Assenyala que difícilment portaria una mobilització tan àmplia “com en aquell moment” i que “caldría fer molta pedagogia, perquè molta gent no sap la importància que va tenir”. Si es fes això, comenta, “es podrien fer campanyes importants i grosses”.

Pensa que hauria de ser quelcom “independent de les institucions. Estem segurs que manco a les Illes no ho dirigien les institucions”, i creu que ho “deixaria en mans de l'Obra Cultural Balear, Òmnium Cultural i Acció Cultural del País Valencià, tres entitats que tenen molt de contacte entre elles”.

També considera que un dels temes que podrien cohesionar el congrés seria “el repensament del règim del 78”, i que cal tenir clar “que les necessitats d'ara no són com les d'aquell moment. Avui hi ha necessitat de fer reivindicacions comunes com l'habitatge i el treball digne que poden ser un puntal molt clar que abans no era tan important”.

L'exconsellera de Cultura de les illes Balears, Fanny Tur, veu convenient fer un nou CCC perquè “els últims anys han passat moltes coses i és un moment fantàstic per replantejar-nos cap on anam”. A més, explica que “qualsevol oportunitat per fer visible el mapa complet del país és una oportunitat que no podem desaproveitar”.

Creu que, a hores d'ara, les condicions es donen, perquè, “en diferent grau, als tres territoris de dins l'Estat espanyol hi ha governs progressistes que, en teoria, són més sensibles en aquest tema”. Fins i tot, pensa que és important fer-lo per tot allò que ens és desfavorable. Argumenta que “a vegades ens autoflagelem massa i és una bona oportunitat per posar les coses en perspectiva i fer paleses les mancances, però també les forteses”. A més, considera que “cada vegada hi ha més consciència de país, perquè el país ha estat molt atacat en unes circumstàncies que no s'ho valien”.

Al seu entendre, el Congrés hauria de ser organitzat per la societat civil i que les institucions hi haurien de ser presents “per escoltar, no per protagonitzar res”. D'altra banda, assenyala que en un país sense estat “no entenc plantejar la cultura sense plantejar la situació del país. Quan parles de cultura i llengua es-tàs dibuixant els límits del país”.

Advocada i activista cultural, ara al capdavant de la principal entitat del valencianisme, Anna Oliver pensa que potser per al que demana un moment com l'actual. Reconeix que ha vist que “forma part del programa de Gemma Pasqual a la presidència de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i que hi ha un neguit al món de la cultura i entre gestors que pensen que hi ha la necessitat de pensament i reflexió sobre cap on va la nació”.

Ara bé, constata que “no estem en aquell context polític” que va propiciar el CCC i que ara hi ha unes institucions que han de treballar per la llengua i la cultura compartida. “Jo no soc nostàlgica i Acció Cultural del País Valencià tampoc. No es pot fer un *revival*. Potser cal més empenta i exigir més a les institucions que complisquen el seu paper”. Al seu entendre, “a qui correspon ser avantguarda és a les institucions, i el que hem de fer les entitats és obligar que les institucions complisquen les seues obligacions”, perquè “cal potenciar les sinergies que ja existeixen”.

MIQUEL ÀNGEL MARIA

Maó, 1965
Vicepresident del Consell Insular de Menorca

El coordinador general de Més per Menorca, Miquel Àngel Maria, pensa que en un moment “de retrocés i dificultat

fer res, no dur a terme iniciatives d'articulació cultural i política dels Països Catalans, a la pràctica és, per omisió, donar la raó als que pretenen que no es faci res”.

Sobre la temàtica, argumenta que “no podria ser un congrés amb un plantejament nostàlgic de la cultura catalana”, perquè “els Països Catalans són una societat plural, oberta al món”.

ÀL·LA BAYLAC-FERRER

Perpinyà, 1965
 Professor a l'Institut Franco-Català
 Transfronterer de la Universitat de Perpinyà

El president de l'Associació de l'Ensenyament en Català de la Catalunya del

Nord, Àl·la Baylac-Ferrer, considera que és un bon moment per fer un nou CCC “per donar continuïtat i tornar a reflexionar sobre els objectius de la llengua, la identitat i la cultura dels Països Catalans”. Objectivament, diu, actualment hi ha “nous elements del context, la societat i els processos polítics de certes regions que fan que sigui interessant reflexionar sobre aquests temes”. Tot i que podria haver elements conjunturals que complicarien fer un nou CCC, ell és del parer que, “si busquem pretextos per regular o pensar que sempre hi ha coses més prioritàries, sempre les trobarem”, i pensa que “hi ha manera d'organitzar, proposar i mobilitzar entorn un tema com el CCC”.

Un espai que hauria de ser “transversal del conjunt de la societat i arreu dels territoris dels Països Catalans”, i hauria de nàixer “d'alguna entitat prou potent de la societat civil i intentar aconseguir el màxim reconeixement de les institucions dels Països Catalans”. A més, pensa que hauria d'anar “coordinada des de diversos territoris, i no només centralitzada”.

JOAN CARLES GIRBÉS

Carcaixent, Ribera Alta, 1974
 Director Editorial d'Ara Llibres

L'editor Joan Carles Girbés és partidari de “tot el que siga parlar, debatre, sacsejar consciències, treballar amb unitat i passar a l'acció”. Pensa que el Congrés “va ser útil per visualitzar propostes i que qui tingués la paella pel mànec les poguera aplicar”, i que ara “és un mo-

#Nou Temps

EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ

EL NOSTRE,
EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025

FUNDACIÓ CONGRÉS DE CULTURA CATALANA

→ ment en què també calen aquestes idees i passar a l'acció". Per tant, "seria interessant convocar un congrés amb la premissa d'implicar totes les organitzacions dels Països Catalans per parlar de temes que ens són comuns".

Sobre la conveniència del context per fer-ho, és del parer que, "si esperem les condicions necessàries perquè passi, no passarà mai. Si no es donen les condicions, s'han de crear les condicions". Coincidint amb l'efemèride, apunta, que "seria un gran homenatge a Joan Fuster", però veu com un contraindicador "el que ha passat amb l'Any Fuster", quan "no hem estat capaços de posar en comú les organitzacions". Això, diu, "no apunta que institucionalment siga el moment adequat", però confia en "el teixit associatiu que hi ha arreu del país, és la base que es podria mobilitzar".

MERCÈ PICORNELL

Palma, 1975

Professora del Departament de Filologia
Catalana de la Universitat de les Illes Balears

Doctorada en Teoria de la Literatura i Literatura Comparada, Picornell creu que "seria oportú obrir un procés com el que va crear el CCC", però que cal tenir

en compte que aquell "va ser un procés llarg que pretenia agrupar molts agents socials diferents" i, per tant, parlem "d'un procés complex i multisectorial on diferents agents s'hi puguin implicar". Des de la seva perspectiva, caldria veure "qui és capaç de conceptualitzar un congrés d'aquest tipus. Jo no ho sé, però el reptre seria que no hi hagués cap partit polític que el pogués capitalitzar".

Creu que hauria de ser un congrés de cultura "en sentit ampli" que servís per dibuixar "un programa de futur que implicàs molts temes de l'agenda política". Obligaria, també, "a escoltar-nos els tres territoris per veure què pot aportar cadascú des del seu moment". Preferentment, s'hauria de "partir des de baix, des de les entitats i moviments que hi ha actius a nivell de Països Catalans, sense filtres que tinguin a veure en la seva incidència a les esferes de poder" i aprofitant que "hi ha moviments actius que ja tenen les seves xarxes". ●